

Облік і оподаткування

УДК 658.5.011

Пилипів Надія Іванівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки
Державний вищий навчальний заклад
"Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"*

Пилипов Надежда Ивановна

*доктор экономических наук, профессор,
заведующий кафедрой теоретической и прикладной экономики
Государственное высшее учебное заведение
"Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника"*

Pylypiv Nadiya

*Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Theoretical and Applied Economics
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
ORCID: 0000-0001-9458-0218*

Амброзяк Ірина Дмитрівна

*аспірант спеціальності 051-економіка
Державний вищий навчальний заклад
"Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"*

Амброзяк Ирина Дмитриевна

*аспирант специальности 051-экономика
Государственное высшее учебное заведение
"Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника"*

Ambroziak Iryna

*Graduate Student Specialties 051-economics
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

**АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА
АНАЛИТИЧЕСКИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ
ANALYTICAL SUPPORT OF AGRICULTURAL ENTERPRISE
DEVELOPMENT STRATEGY**

Анотація. У даній статті досліджено теоретична сутність поняття стратегії розвитку управління сільськогосподарським підприємством, а саме визначено, що стратегія розвитку управління сільськогосподарським підприємством являє собою комплекс заходів, які направлені на формування нових напрямків удосконалення діяльності підприємства у аграрному секторі економіки стосовно подальших дій ефективного функціонування на ринку. Проаналізовано сучасні наукові тенденції щодо визначення аналітичного забезпечення та його значення під час функціонування суб'єкта господарювання. Розглянуто питання стратегії та сформовано основні аспекти щодо забезпечення стратегічного розвитку на вітчизняних підприємствах

Встановлено ключові підходи комплексної системи управління стратегічним розвитком сільськогосподарським підприємством, проведено їх загальну характеристику. На підставі здійсненого дослідження такими підходами стали: організаційний, економічний, технологічний, інформаційний та інноваційний, які мають вагомий вплив на сільськогосподарську діяльність підприємства шляхом формування конкурентоспроможних рішень управліннями, основна мета яких досягти наперед поставлених цілей та завдань основної системи, яка відповідає за забезпечення в сучасних умовах господарювання конкурентоспроможних позицій сільськогосподарського підприємства. Відзначено важливість включення кожного виду аналізу під час формування стратегії

підприємства з метою досягнення суб'єктом господарювання високого ступеня ефективності. Досліджено зовнішні і внутрішні фактори, що мають впливають на функціонування системи управління щодо розвитку підприємства, а також проведена систематизація цілей, принципів та закономірностей управління даним розвитком. Систематизовано та деталізовано структуру аналізу в розрізі його видів, а саме стратегічного, поточного та операційного.

Ключові слова: *аналітичне забезпечення, стратегія розвитку, сільськогосподарське підприємство, система, система управління, стратегічний аналіз, стратегічні підходи, розвиток.*

Аннотація. *В данной статье исследовано теоретическая сущность понятия стратегии развития управления сельскохозяйственным предприятием, а именно определено, что стратегия развития управления сельскохозяйственным предприятием представляет собой комплекс мероприятий, направленных на формирование новых направлений совершенствования деятельности предприятия в аграрном секторе экономики относительно дальнейших действий эффективного функционирования на рынке. Проанализированы современные научные тенденции определения аналитического обеспечения и его значение при функционирования предприятия. Рассмотрены вопросы стратегии и сформированы основные аспекты по обеспечению стратегического развития на отечественных предприятиях*

Установлено ключевые подходы комплексной системы управления стратегическим развитием сельскохозяйственным предприятием, проведен их общую характеристику. На основании проведенного исследования такими подходами стали: организационный, экономический, технологический, информационный и инновационный, которые оказывают значительное влияние на сельскохозяйственную деятельность

предприятия путем формирования конкурентоспособных решений управленцами, основная цель которых достичь заранее поставленных целей и задач основной системы, которая отвечает за обеспечение в современных условиях хозяйствования конкурентоспособных позиций сельскохозяйственного предприятия. Отмечена важность включения каждого вида анализа при формировании стратегии предприятия с целью достижения субъектом хозяйствования высокой степени эффективности. Исследованы внешние и внутренние факторы, имеющие влияние на функционирование системы управления по развитию предприятия, а также проведена систематизация целей, принципов и закономерностей управления данным развитием. Систематизированы и детализированы структура анализа в разрезе его видов, а именно стратегического, текущего и операционного.

Ключевые слова: *аналитическое обеспечение, стратегия развития, сельскохозяйственное предприятие, система, система управления, стратегический анализ, стратегические подходы, развитие.*

Summary. *This article examines the theoretical essence of the concept of agricultural enterprise management development strategy, namely that the development strategy of agricultural enterprise management is a set of measures aimed at forming new areas of improvement in the agricultural sector of the economy in relation to further actions in the market. The current scientific trends in determining the analytical support and its importance during the operation of the business entity are analyzed. The issues of strategy are considered and the main aspects of ensuring strategic development at domestic enterprises are formed.*

The key approaches of the complex system of management of strategic development of the agricultural enterprise are established, their general characteristic is carried out. Based on the study, the following approaches are:

organizational, economic, technological, informational and innovative, which have a significant impact on the agricultural activities of the enterprise through the formation of competitive decisions by managers, whose main goal is to achieve predetermined goals and objectives of the main system. conditions of management of competitive positions of the agricultural enterprise. The importance of including each type of analysis in the formation of enterprise strategy in order to achieve a high degree of efficiency of the business entity. The external and internal factors that have an impact on the functioning of the management system for the development of the enterprise, as well as the systematization of goals, principles and patterns of management of this development. The structure of the analysis in the context of its types, namely strategic, current and operational, is systematized and detailed.

Key words: *analytical support, development strategy, agricultural enterprise, system, management system, strategic analysis, strategic approaches, development.*

Постановка проблеми. Основною умовою збільшення рівня результативності під час управління розвитком суб'єкта господарювання є формування оптимального забезпечення інформаційної системи. Однією із головних складових такої системи являється аналітичне забезпечення, яке надає можливість здійснювати збір, систематизування та аналізування даних про внутрішню господарську діяльність суб'єкта господарювання, а також дається оцінка про загрози та можливості зовнішнього середовища. Проте на сучасних сільськогосподарських підприємствах аналітичне забезпечення характеризується несистематизованим станом. Слід зазначити, що при цьому аналітичне забезпечення на сільськогосподарських підприємствах є недостатньо розвинуте. Це тягне за собою низку негативних явищ, а саме до низького ступеня аргументованості розробки, прийняття управлінських рішень, а саме

стратегічного характеру. Внаслідок, значна частина управлінських рішень утворюється та запроваджується в дію на підставі інтуїції, досвіду експертів, а не в результаті обґрунтованого аналітичного осмислення проблемного питання, що виникло.

Таким чином покращення рівня ефективності аналітичного забезпечення стосовно прийняття стратегічних рішень являється потрібною передумовою збільшення якості управління розвитком сільськогосподарського підприємства. В сучасних умовах розвитку формування системи управління стратегічним розвитком суб'єкта господарювання є недостатньо вивченими фактори, які впливають на стратегічний розвиток сільськогосподарського підприємства в сучасних мінливих умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення сутності поняття аналітичне забезпечення стратегії розвитку суб'єкта господарювання та головних його складових відображається в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Так, на думку Гуменюк О.О., аналітичне забезпечення – це система збору даних, що передбачає групування інформації в потрібному розрізі для потреб управління, складання бухгалтерської й аналітичної звітності [1, с. 212]. Також автор зазначає, що аналітичні процедури мають надавати інформацію про певний об'єкт в розрізі натуральних та вартісних вимірників. Рябенко Л.М. вважає, що аналітичне забезпечення розробки стратегічних управлінських рішень являє собою діяльність, яка дає змогу отримувати, обробляти, аналізувати, створювати та зберігати інформацію стратегічного характеру для вироблення однієї або декількох альтернатив із множини можливих варіантів дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей [2, с. 1402]. Аналітична підсистема дає гарантії, що інформативні дані будуть доступні на всіх управлінських та функціональних рівнях.

Пуцентейло П.Р. визначає аналітичну систему, яка забезпечує кількісну та якісну оцінку змін, що відбуваються в керованому об'єкті, а також вона дає змогу вчасно побачити тенденції розвитку як небажаних, так і прогресивних явищ [3, с. 198.]. Деякі вчені ототожнюють аналітичне із обліково-аналітичним забезпеченням, та взаємопов'язують цих два поняття. Так, Тичиніна Н.А. вважає, що обліково-аналітичне забезпечення стійкого розвитку підприємства являє собою єдність систем обліку, аналізу і аудиту, об'єднаних інформаційними потоками для управління економічними процесами при виборі (або реалізації) напрямів стійкого розвитку та варіантів їх фінансування [4, с. 104]. Однак, в сучасних умовах конкуренції не існує єдиної думки щодо питання аналітичного забезпечення стратегії розвитку сільськогосподарського підприємства, що акцентує актуальність дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є формування теоретико-методологічних засад аналітичного забезпечення стосовно розробки і реалізації стратегічних рішень для розвитку сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу. Інтенсивний розвиток інтеграційних процесів держави у міжнародний економічний простір зобов'язує використання сукупності сучасних підходів стратегічного розвитку суб'єкта господарювання, які направлені на піднесення приватних конкурентних позицій в середовищі функціонування. Підходи стратегічного розвитку фірми використовують у різних сферах діяльності підприємства: виробництві, контролю, фінансах, збуті. Сучасним сільськогосподарським підприємствам потрібно звертати увагу на низку найважливіших факторів, що мають вплив на оптимальність їх розвитку, такі-як: ті, що виникають в результаті функціонування у зовнішньому та внутрішньому середовищі, утриманням позицій у конкурентній боротьбі на ринку, потенціалом управлінських ресурсів.

Дослідження термінологічного значення поняття "стратегія" необхідна для визначення основних підходів розвитку сільськогосподарського підприємства та факторів впливу на нього. Так, Вербицький І. С. вважає, що стратегія економічного та соціального розвитку на перспективу передбачає посилення ролі регіонів, збереження і відновлення їх робочої сили, паливно-енергетичних ресурсів, стимулювання виробництва, ефективного використання природних і територіальних можливостей при здійсненні і реалізації життєво утворюючих функцій регіону [5, с. 158]. Лупенко Ю.О. визначає стратегію аграрного сектору економіки як місію, мету, принципи організації та імперативи розвитку аграрного сектору, пріоритетні напрями досягнення цілей, відповідно до яких буде здійснюватись державна політика щодо нормативно-правового та фінансово-економічного регулювання розвитку аграрного сектору [6, с. 116].

Бланк О.І. вказує, що стратегія – це формування системи довгострокових цілей діяльності підприємства і вибору найефективніших шляхів їх досягнення [7, с. 29]. На думку Портера М., стратегія являє собою створення унікальної та вигідної позиції, яка передбачає певний набір видів діяльності [8, с. 83]. Під час аналізу термінологічного значення поняття "стратегія" можна виокремити п'ять основних підходів до визначення стратегії розвитку діяльності сільськогосподарського підприємства, а саме: організаційний, економічний, технологічний, інформаційний та інноваційний.

Організаційний підхід являє собою процес забезпечення головної мети суб'єкта господарювання – отримання прибутку. Відповідно раціональна організація маркетингової політики повинна забезпечувати стабільність та надійність у стосунках із контрагентами, вчасність та повноту розрахунків із суб'єктом господарювання, що є основою для безперебійного стратегічного розвитку сільськогосподарського

підприємства. Економічний підхід полягає у здійсненні оцінки структури та стану ринку, з урахуванням усіх перешкод під час входу та виходу із нього, виокремлення основних можливостей розширення визначеного сегмента, прогнозування подій на ринку, еластичності цін та сезонності попиту – всі ці фактори допомагають сільськогосподарському підприємству укріпити та утримувати свої позиції, а також забезпечити можливості його розвитку. Можна зазначити, що будь-яка діяльність підприємства направлена на одержання економічних вигод у майбутньому. Прибуток національних сільськогосподарських підприємств вимірюється масштабами, сезонністю та характером виробництва.

Ступінь розвитку агропромислової галузі та застосування у процесі господарської діяльності сучасних технологій зазначає рівень належності сільськогосподарської продукції суб'єкта господарювання певним стандартам, які, в подальшому, впливають на укріплення його конкурентних переваг за теперішніх умов господарювання – все це визначає технологічний підхід. Інформаційний аспект полягає у забезпеченні успішного стратегічного розвитку підприємства через використання зворотних зв'язків, а саме – інформацію про неконтрольоване зовнішнє середовище, показники досягнень підприємств-конкурентів, ступінь задоволеності споживачів, тенденції розвитку галузі, нормативно-законодавчу базу, стан макроекономіки, наявності або дефіциту ресурсів, засоби масової інформації, динаміку статистичних даних збуту та прибутків тощо [9, с. 167].

Вчасність проведення процесів пов'язаних із оновленням сільськогосподарської продукції, організації її життєвого циклу із використанням науково-технічних продуктів галузі впливатиме позитивним чином на зміцненню стратегічних позицій сільськогосподарського підприємства в рамках відповідного ринкового середовища. Так, проявляється інноваційний підхід до визначення

стратегічного розвитку сільськогосподарського підприємства, адже розроблення нових видів сільськогосподарських товарів та послуг, займання нових або перетворення наявних ринків збуту, збільшення технічного ступеня виробництва вимагає постійних досліджень в даному напрямку.

Таким чином, забезпечення потреб управлінського персоналу на всіх рівнях функціонування можливе не тільки при оперативному та регулярному стратегічному налізу, а також під час проведення поточного та операційного аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

Загальний опис стратегічного, поточного та операційного аналізу

Вид аналізу	Об'єкт дослідження	Предмет дослідження	Мета	Строки здійснення	Методичний інструментарій
Стратегічний	Фінансові результати діяльності, доходи, витрати та чистий прибуток суб'єкта господарювання, поведінка витрат, цінова політика, конкурентоспроможність продукції, середовища функціонування підприємства тощо.	Фінансово-господарська діяльність підприємства із подальшими прогнозами функціонування.	Здійснення прогнозу предмета дослідження вибір необхідної стратегії розвитку.	Один, п'ять або десять років.	Наочне відображення інформації (графічний метод), експертні оцінки, математичне моделювання тощо.
Поточний	Показники по видах діяльності підприємства та його підрозділів тощо.	Фінансово-господарська діяльність підприємства.	Періодична діагностика результатів діяльності суб'єкта господарювання та їх оцінка.	Квартал, рік.	Порівняння, ланцюгові підстановки, групування тощо.
Операційний	Виробничі стадії, технічне та матеріальне забезпечення, продуктивність праці тощо.	Виробничі та збутові процеси господарської діяльності підприємства.	Удосконалення процесу виготовлення продукції, усунення непродуктивних витрат.	Зміна, доба, декада, місяць.	Порівняння, відносні та абсолютні величини тощо.

Джерело: сформовано автором на основі [10; 11; 12].

Ринкові зміни потребують удосконалення аналітичного забезпечення діяльності підприємств сільського господарства. А стратегічний розвиток можливий тільки при оптимальному використанні та поєднанні стратегічного аналізу із поточним та операційним.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, стратегія розвитку управління сільськогосподарським підприємством являє собою комплекс заходів, які направлені на формування нових напрямків удосконалення діяльності підприємства у аграрному секторі економіки стосовно подальших дій ефективного функціонування на ринку. Визначено, що поняття "стратегія" містить у собі п'ять основних підходів до визначення стратегії розвитку діяльності сільськогосподарського підприємства, а саме: організаційний, економічний, технологічний, інформаційний та інноваційний. Під час поєднання елементів стратегічного аналізу із іншими видами аналізу можна отримати точні дані на яких згодом буде ґрунтуватися вибір рішення управлінцями.

Література

1. Гуменюк О.О. Функціонування аналітичного забезпечення діяльності підприємства // Сталій розвиток економіки. 2015. №3. С. 212 –216.
2. Рябенко Л.М. Аналітичне забезпечення розробки і реалізації управлінських стратегічних рішень // Економіка і суспільство. 2017. №13. С. 1400 – 1407.
3. Пуцентейло П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств // Інноваційна економіка. 2015. № 1. С. 194 – 198.
4. Тычинина, Н. А. Теоретическое обоснование содержания учетно-аналитического обеспечения устойчивого развития предприятия //

- Вестник Оренбургского государственного университета. 2009. № 2. С. 103 – 107.
5. Вербицкий І.С. Концептуальні засади стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіону // Актуальні проблеми економіки. Науковий економічний журнал. 2007. № 8. С.157–165.
 6. Лупенко Ю. О. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року. К. : ІАЕ, 2001. 221 с.
 7. Бланк І.А. Торговий менеджмент. К.: Українсько-Финський інститут менеджмента и бизнеса, 1997. 408 с.
 8. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції. К.: Основи, 1997. 390 с.
 9. Гришко Н. В. Використання аналізу стратегічного позиціонування в управлінні конкурентоспроможними витратами промислових підприємств // Економіка промисловості. 2009. № 4. С. 163-170.
 10. Болух М. А., Бурчевський В. З., Горбатюк М. І. Економічний аналіз: навч. посібник. К. : КНЕУ, 2003. 556 с.
 11. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 412 с.
 12. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 416 с.

References

1. Humeniuk O.O. (2015) Functioning of analytical support of activities of the enterprise // Sustainable economic development. No3. PP. 212-216.
2. Riabenko L.M. (2017) Analytical support for the development and implementation of managerial strategic decisions // Economy and society. No13. PP. 1400-1407.
3. Pucenteilo P.R. (2015) Features of functioning of analytical maintenance of the enterprises // Innovative economy. No1. PP. 194-198.

4. Tychynina, N. A. (2009) Teoreticheskoe obosnovanie sodержaniya uchetno-analiticheskoho obespecheniya ustoychyvoho razvitiya predpriyatiya // Vestnik Orenburhskogo gosudarstvennogo universiteta. No2. PP. 103-107.
5. Verbytsky I.S. (2007) Conceptual bases of strategic planning of social and economic development of the region // Current economic problems. Scientific economic journal. No 8. PP.157-165.
6. Lupenko Yu. O. (2001) Stratehiia rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy na period do 2020 roku [Strategies for the development of the agricultural sector of the Ukrainian economy for the period up to 2020]. K.: IAE, 221 p.
7. Blank Y.A. (1997) Torhovyi menedzhment [Trade management]. K.: Ukraynsko-Fynskyi ynstitut menedzhmenta y byznesa, 408 p.
8. Porter Maikl E. (1997) Stratehiia konkurentsii [Competition Strategy]. K.: Osnovy, 390 p.
9. Hrishko N.V. (2009) The use of strategic positioning analysis in the management of competitive costs of industrial enterprises // Industrial economics. No 4, p. 163 – 170.
10. Boliukh M. A., Burchevskyi V. Z., Horbatiuk M. I. (2003) Ekonomichnyi analiz: navch. posibnyk [Economic analysis]. K. : KNEU, 556 p.
11. Mnykh Ye. V. (2003) Ekonomichnyi analiz: pidruchnyk [Economic analysis]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 412 p.
12. Popovych P. Ya. (2004) Ekonomichnyi analiz diialnosti subiektiv hospodariuvannia: pidruchnyk [Economic analysis of business entities]. Ternopil: Ekonomichna dumka, 416 p.